

LACZA BÉLA: BÁLDY BÁLINT RÓL EMLÉKEZEM

Báldy Bálint (1896-1971) a gödöllői Baromfitenyésztő Kísérleti Tangazdaság igazgatója 1936-tól 1950-ig

Arról a Báldy Bálintról emlékezem, aki az 1897. évben Darányi Ignác által alapított intézmény vezetőjeként hosszabb ideig dolgozott itt, mint hét elődje mindösszesen. Báldy Bálint Bajáról pedagógus családból származott, gazdatiszt majd 1927-től a Baromfitenyésztő Kísérleti Tangazdaságban Gödöllőn, mint m. kir. gazd. felügyelő, külön beosztásban. Ha élne, most lenne 92 éves. Elméletileg jól képzett, kiváló gyakorlati érzékű, családcentrikus, a közösségért dolgozni tudó, messzemenően szociális gondolkodású kiemelkedő egyéniség, a magával hozott pedagógus szellem birtokában intézményét soha nem látott színvonalra emelte és tudását nem csak intézményében, hanem országszerte szóban és írásban, a rádióban, minden lehetőséget felhasználva terjesztette. Mintegy 400 oldalas, képekkel bőven illusztrált szakkönyve 8 kiadást ért meg, oktató füzeteit több mint 100 ezer példányban kiadta, terjesztette. Intézményében gyakorlattá vált elkép-

Lacza Béla, a gödöllői Baromfitenyésztő Kísérleti Tangazdaság egykori igazgatóhelyettese, több értékes kortörténeti munkát hagyott kéziratban az utókorra. Az itt szereplő írást a Kisállattenyésztési Kutatóintézet nyugdíjas tudományos tanácsadójaként vetette papírra. A "Báldy Bálintról emlékezem" című, 1987-ben írott visszaemlékezését eredeti formájában, a család hozzájárulásával, közöljük.

zelései, javaslatai alapján az FM elfogadta, magáévá tette és széles körben való megvalósítását az FM operatív szervezete, a Baromfitenyésztők Országos Egyesülete (BEKOE) révén megvalósította. E szervezetben dolgozó m. kir. gazd. felügyelők Kovács Imre, dr. Koós Tibor, Keszegh László szoros kapcsolatot tartottak az FM Állattenyésztési Főosztályával, az ott dolgozó Novák Dezső m. kir. gazd. felügyelővel, intézményünkkel, Németh Józsefnéval a törzskönyvezés országos vezetőjével, s ennek eredményeként a baromfitenyésztés és áruterelés soha nem tapasztalt összhangban szakmai egységgé kovácsolódott.

Az elmondottakat azért mertem így summázni, mert mint beosztott, m. kir. gazd. felügyelő, több mint negyed századot, mint helyettese, Báldy Bálint-tal egy hivatali szobában, redőnyös íróasztala előtti íróasztalnál dolgoztam és elképzeléseit megtárgyalva, igyekeztem azokat realizálni. Báldy Bálint elsődleges munkaterülete a Tangazdaság volt, mintegy 140 kh területtel, amelyért mint a Szent Korona elidegeníthetetlen tulajdonáért a Gödöllői Koronauradalomnak évente kh.-ként 1 q rozsot vagy annak pénz értékét fizettük. Az intézmény saját jövedelméből élt, állami támogatást nem kapott, illetve ha kért, azt év végéig vissza kellett fizetnie. Mérleghiány nem lehetett, a

mérleget nullára kellett kigazdálkodnia. Egyedül Báldy Bálint és Lacza Béla kapott állami fizetést, valamennyi többi dolgozót a jövedelemből fizette. Az intézményhez 50 kh tógazdaság tartozott, amit Báldy Bálint ún. „kiszarda kölcsönből” épített ki. A tógazdaság végén egy 3 szintes vízimalom állt, amely 1848-ban a monda szerint a császári hadak majd a honvédség főhadiszállása volt, ahol az alsó szinten beépített Bánky-féle turbina a tógazdaság fölös vizétől hajtva a Baromfitelep teljes áramszükségletét, a takarmányok őrlését és a tűzifa felfűrészelését igen gazdaságosan végezte. A telephez tartozott mintegy 50 db baromfiistálló, egykakasos, ún. elit törzsek részére ikerólak, 100, 250, 500 férőhelyes baromfiistállók a törzsállomány és a szaporulat befogadására. Már abban az időben központi fűtéses, melegvíz-cirkulációs nevelőházak, műanyag, utónevelők, vándorólak és keltető helyiség, 8 típusú amerikai asztali és forgódobos keltetőgépek segítettek a munkát. Az egyik régebbi vezetőről elnevezett, általa tervezett és épített ún. Beiwinkler ólakon egy melegvíz-cirkulációs, 3 szintes „Hamburgi” nevelőketrec is üzemelt, a mai nevelő ketrecek legelső, archív változata. A baromfitelep egésze vízvezeték hálózattal volt ellátva, a ma is álló, őrtonyhoz hasonló 10

m³-es víztoronnyal. A baromfiak istállóhoz szabad kifutók tartoztak, kerítéssel, s az egész területen mintegy 800 db nemes gyümölcsfával. Báldy Bálint igen sokoldalú szakember volt, zömében természetesen baromfival foglalkozott, de volt korábban ezüst róka telep, majd nyúltenyésztés (csincsilla, bécsi kék és fehér-, belga óriás, majd angóranyúl) Foglalkoztunk magyar kuvasz tenyésztésével is. Báldy Bálintnak hobija lett a halászat, haltenyésztés és -szaporítás. Pikkelyes és tükrös pontyokat tartott és kidolgozta a tógazdasági süllőtartást, szaporítást. A halhús piaci értékesítésén felül évente nagy mennyiségű ivadékot adott el a hazai tógazdaságoknak és a szabad vizek, a Duna népesítésére. Méhészkedett. Hunor állókaptárakat használt, s mintegy 40 méhcsaládja annyi mézet termelt, hogy nem egy esetben a Méhészeti Intézetnek beteleléshez nagy mennyiségű mézet adott. Legjelentősebb tevékenysége a magyar tyúkok nemesítése. Igénytelen-

ségük megtartása mellett a testsúlyuk és termelésük növelése volt fő célkitűzése. Három színváltozatban, sárga-, fehér- és kendermagos színben szelektált. E változatok elterjesztésére szaporító telepeket, ún. államilag ellenőrzött baromfitelepeket (mintegy 6 telep cca. 800 ezer állattal) és keltetőállomás hálózatot épített ki.

A parlagi magyar tyúkok javítására a sárga orpingtont, a szimpla tarajú wyandottot és a sávozott plimutot használta. Majd a cseppvérkeresztezéssel feljavított magyar parlagiakat, most már mint nemesített magyar tyúkokat, korszerű vonalenyésztéssel családselekción, a környezeti tényezők, mint a takarmányozás, ólázás egyidejű javításával olyan termelési szintre emelte, hogy 2,0 kg-on felüli testsúly mellett évi átlagban 160 db körüli tojáshozamot ért el, de mindhárom színváltozatban több, 200 db éves tojáshozamot meghaladó tyúkot is talált. Törzskönyveink szerint az egyik színváltozat 12 tagból álló családja 257 db évi tojáshozamot ért el, az egyik családtag 308 db-os évi rekord tojáshozamával!

Szinte hihetetlen, hogy az akkor intenzívnek nem nevezhető viszonyok között a nemesített magyar tyúk mit tudott! Gazdaságosan termelt kiváló

minőségű exportképes árut! Báldy Bálint ezen tevékenysége 1944 őszéig tartott. A szovjet csapatok Cegléd-Vecsés felé törve a visszaözlő magyar csapatok ellepték telepünket. Baromfiállományunk legértékesebb részét a Sopron megyei Csermajorba a Tejipari Szakiskola baromfitelepére átvittük, az állomány zömét értékesítettük, húzáron. A Telep állománya ezzel megsemmisült, lakóit, dolgozóit kiszórták. Báldy Bálint a szünet után Gödöllőn egy irodahelyiséget szerzett és a villanytelepen egy romjaiból összerakott 10.000 tojásos keltetőgépet üzemeltetett, ahol a lakosság által hozott tojásokat keltették. A tógazdaság zsilliprendszerét, töltéseit felrobbantották, üzemelése szünetelt.

A Telep központi része, épületei a gödöllői Premontrei Gimnáziumban (a GATE majd SZIE központi épülete - a szerk.) levő hadifogolytáborban tízfuszban, vérhasban megbetegedett foglyok gyűjtőtáborá, temetője lett, kettős, magas tuskésdrót kerítéssel, a négy sarkán a szokásos őrtornyokkal. Még 1944. decemberében a Földosztó Bizottság Birge majorunkban összehívta dolgozóinkat, azok azonban földet nem igényeltek azzal, hogy a Telep fennmarad. Czeczulics János Gödöllő polgármestere szerint a Telepből szőlészeti szakiskolát csinálnak, de ekkor már a Szövetséges Ellenőrző Bizottság engedélye és az FM rendelete alapján az Intézmény korábbi feladatának megfelelően működhetett.

1954. tavaszán Intézetünkhöz csatolták a Korona Uradalom itt-ott megmaradt részét, további 50 kh tógazdaságot, Ilka majort, Ürge majort, Szent György pusztát, Szent Jakabot és Babatot. Csak éppen a Telepünk központja nem volt a mienk. Az 1947-es békekötés után a Telep központi részét is visszakaptuk, az istállók romokban, egyik baromfiudvarban tömegsírok. Megkezdjük az előbb említett gazdaságmaradványok baromfival való benépesítését. Sajnos az ún. államilag ellenőrzött, tífuszmentes baromfiállományt, mintegy 800 ezer db fajtatípusú baromfit, mely a keltetőállomásokat látta el tenyésztőjással az Élelmiszeri Min. vezérigazgatója felvásároltatta, Báldy Bálint személyes tiltakozása ellenére, ebből történt az első baromfihús-export Svédországba. De még így is maradt itt-ott belőlük érintetlen állomány. A vasúti közlekedés megindulásakor igen sokszor a vonatok tetején utazva szedtük össze a tenyésztőjást és keltettük! A sárga magyart a Tolna megyei Gyönkről, a fehér magyart Kiskunhalas körzetéből, a kendermagost Nagykőrös és Békéscsaba vidékéről. A magyar baromfiálló-

mányunk a régi minőségben szinte megvolt!

1948-ban egy amerikai magyar az Európai Baromfi Világkiállításon elsődíjas leghornjait s azok tojásait Intézetünknek elhozta adományként, majd még ebben az évben a Holland Goudenből Hollender úr felkereste Intézetünket és ajándékként new-hampshire tenyésztőjásokat, welsumit és rhode island fajtát hozott. Ekkor került Magyarországra első ízben new-hampshire fajta! Pekingből 50 db pekinger kacsa keltetőtojást kaptunk (98 g. db-onként), a magyar ludat meg az Alföldön gyűjtöttük össze. Pár év múlva dr. Horn Artúr hozott Amerikából new-hampshire tenyésztőjást Intézményünk részére. Intézményünkben megindult az élet! A baromfiállomány választéka gazdagabb volt a korábinál! 1945 őszére tógazdaságunkban helyrehoztuk a zsilipeket, töltéseket és Biharugráról a Cochus féle tógazdaságból kaptunk és hoztunk még a szolnoki szovjet hadihídon keresztül ponty halivadékot és kifejlett tejes és ikrás halakat. Tógazdaságunk újra üzemelt! Termeltünk, termelhettünk, de az akkori nehézségeket elég volt leküzdeni!

Báldy Bálint a baromfitelep dolgozóit tanfolyamosokkal töltötte fel. Tanítónők, érettségizettek, középiskolát félig elvégzettek részére éves, féléves tanfolyamokat tartottunk, illetve naponta egy óra elmélet mellett az előbbieket minden fizikai munkát végeztek. A tanfolyamok teljesen díjmentesek voltak s a tanfolyam végeztével bizonyítványt és munkahelyet kaptak. Így lettek szaktanácsadók, megyei baromfitenyésztési előadók, keltetés-vezetők, majd telepvezetők, mikor kire volt szükség. Óriási előny volt, hogy minden nálunk végzett szakember Báldy Bálint minden szavát munkájában is úgy értelmezte, ahogy azt Báldy Bálint képzelte, tanította. Szaktanácsadók ősztől tavaszig hetes tanfolyamokat tartottak körzetükben, Intézetünk ehhez szükséges képekkel, szemléltető eszközökkel őket díjmentesen ellátta. Tavasztól őszig udvarszemléket tartottak, próbálták baromfitartásunkat korszerűsíteni, nem kis eredménnyel!

Báldy Bálint írja utóbbi kiadású könyvében: »Könyvem egyik legfontosabb részének tartom a magyar tyúkok nemesítésének fejezetét. Azóta is ezt a munkát tartom a magam és az Intézmény legfontosabb feladatának. Ebben a munkában lelkes munkatársaink akadtak az ország minden részében. Gödöllői nemesítő munkámban munkatársaim voltak időrendi sorrendben Beóthy Ferenc, Lacza Béla, majd az utóbbi években Suschka Alfréd.«

Báldy Bálint kiváló munkásságáért Munka Érdemrendet és Kossuth-díjat kapott. Őt tekinthetjük a magyar baromfitenyésztés atyjának.

